

УДК 1:18

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.34.9>

FUTURE GENERATION ART PRIZE 2019: АКЦІОНІЗМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Ярослава Крамаренко

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського,
кафедра права, філософії та політології
пр. Миру, 13, 14000, м. Чернігів, Україна*

У статті розглянуто і проаналізовано кілька робіт художників-номінантів цього річного міжнародного конкурсу Future Generation Art Prize 2019. Досліджено, як за допомогою форм сучасного мистецтва, зокрема перформансу та акції, можна звернути увагу, вплинути та залучити до обговорення гострих соціокультурних проблем, а також заглибитись у внутрішню сутність людини. Вивчено, як художники намагаються пов'язати традиції та інтегрований світ, якими методами впливають на емпіричну свідомість глядачів. Для цього вони використовують методи порівняння, реконструкцію історичних подій та систематизацію знань, додатково залучають відео-/аудіосупровід та фотовізуалізацію.

Аналізуючи різні статті та інтерв'ю вітчизняних представників культури, організаторів конкурсу і журналістських оглядів, поки складно говорити про якісне формування сучасного українського мистецтва, коли держава рідко надає підтримку митцям, коли перформанс та інші види акціонізму досі сприймаються більшістю суспільства, як щось далеке, сумнівне недомистецтво, а здебільшого втілює в життя свої ідеї, використовуючи та поєднуючи різні матеріали, види мистецтва, що це зачіпає і ти стаєш не просто глядачем, ти вже співавтор цієї історії.

Future Generation Art Prize відкриває нові творчі імена, що є чудовою можливістю для України зміцнити тісні міжнародні мистецькі зв'язки, перейняти та поділитися досвідом, вголос заявити про свою громадську позицію, порушити важливу, можливо, незручну та болісну для суспільства проблему за допомогою форм акціонізму.

Сучасні підходи до мистецтва – це більше за звичайний формат виставок: це про нас, про кризи, про майбутнє, про те, чим і як ми живемо, про чуттєвість і тривоги, потреби і цінності, пізнання і позиціонування себе в цьому світі. Для подальшого ефективного розвитку акціоністської течії в Україні мають відбутися чималі зміни. По-перше, повна перебудова шкільної та університетської програм, по-друге, створення інформаційно корисних курсів, платформ, форумів, творчих конкурсів, міжнародних обмінів та ін. За таких умов ми виховаємо покоління, яке навчиться, в першу чергу, замислюватись над роботою художника, що він хотів донести до глядача, а вже потім і сприймати нові форми сучасного мистецького простору.

Ключові слова: перформанс, акція, міжнародний конкурс, виставка, художник, сучасне мистецтво, інсталяція, арт-центр, аудіосупровід, живопис, скульптура, відеоінсталяція, «чорний ринок» української землі, фонд, проєкт Climate, кліматоїди.

Нині в Україні проходить чимало цікавих та пізнавальних всеукраїнських, міжнародних конкурсів, присвячених сучасному мистецтву. Одним із кращих вважаю Future Generation Art Prize, заснований Фондом Віктора Пінчука.

Ось вже 10 років за Премію, яку присуджують один раз на два роки, змагаються молоді художники із різних країн. Дедалі більше число бажаючих взяти участь у ньому,

наприклад, цього року було подано понад 5800 заявок із 152 країн, проте з них лише 21 пройшла далі [3]. Премія націлена відкривати нові імена у світі сучасного мистецтва, підтримувати перспективних художників, чиє життя тісно переплетене з бажанням творити.

Бйорн Гельдхоф – артдиректор PinchukArtCentre і куратор виставки номінантів розповів: «Завдяки по-справжньому глобальному та демократичному формату премія ось вже 10 років дає змогу розвиватися художникам з усього світу, а також користується дедалі більшою підтримкою з боку інституцій та художніх спільнот» [9].

На виставках, які традиційно проходять в артцентрі, представлені мультимедійні проекти, перформанси, інсталяції, відеоінсталяції, живопис, скульптура та інші роботи, що завжди присвячені найгострішим та резонансним соціальним темам.

Цьогорічний міжнародний конкурс Future Generation Art Prize 2019 присвячений двом напрямом: 1) «археологія майбутнього», тобто розгляд минулого і сучасності через спектр майбутнього дня. В ньому художники використовують новітні технології, звертаючи увагу на питання про можливість інтерпретації знань у теперішньому світі; 2) дослідження особистості, власної сутності, користуючись індивідуальними соціокультурними цінностями і традиціями. Над цим художники міркують про невідповідність між встановленими традиціями і подіями інтегрованого світу, який безперестанку змінюється.

Сучасне мистецтво продукує нову хвилю художників, які досліджують, дивують, змушують мислити, пропускаючи через себе побачене, а не просто споглядати заради естетичної насолоди. Мистецтво неможливо пізнати якимись зовнішніми факторами, лише через внутрішнє сприйняття, переживання, відкривається неординарна структура робіт митця, адже воно не може подобатися чи ні, як художня література або кіномистецтво, воно подібне до театральної постановки, що демонструє вади різних сфер життя і закликає до змін, часом навіть радикальних.

Влада Ралко, одна з представниць вітчизняного сучасного мистецтва, дала визначення його ролі в житті людини: «Мистецтво є мовою, яка своєю чергою є чимось базовим, людським, таким, що відрізняє нас від решти тваринного світу. Ми зараз розмовляємо про надто вузьку межу балансування між двома крайнощами. Я відчуваю, як певне зло криється у визначеннях «потрібне», «корисне», «соціально значуще», у критичному мистецтві, коли воно дуже прямо звертається до насущної теми» [1].

Відвідавши виставку Future Generation Art Prize 2019, мені як історику-філософу неможливо було пройти повз експозицію «Climavore» («Кліматоїдство»: за право ґрунту не бути виснаженим») британського артдуєту Cooking Sections (Секції приготування). Незважаючи на специфічність самої назви, місце проекту – Бессарабський ринок у Києві теж вибраний не випадково. Під час Голодомору, в 1930-ті рр. саме в цих підвалах зберігалися тіла заморених.

В одній із кімнат Бессарабського ринку автори проекту виставили добірку предметів – від фотографій до скульптур, постерів, які демонструють різні епізоди з історії України. В них йдеться про те, як формувався образ землі, чорнозему в національній уяві.

«Проект складається з кількох акцій. Одна з них – серія розмов, які відбуватимуться щосуботи о третій годині, де люди з PinchukArtCentre обговорюватимуть із місцевими експертами те, як до ґрунту ставилися в різні часи історії. Усі ці дискусії також впливатимуть на формування нового документа, який розробили місцеві юристи. Його суть – аби ґрунт отримав право не бути виснаженим» [2].

Автори цієї акцією залучили до кількох зустрічей у рамках виставки українських юристів та активістів, із метою стимулювати суспільство до дискусії про екологію, а також відбулася дегустація хліба, виготовленого за рецептом Cooking Sections.

І знаєте, мені дуже приємно, що іноземці переймаються проблемою «чорного ринку» української землі і в такій мистецькій формі, формі action art, демонструють важливість зв'язку минулого із сучасними нами. Їхній перформанс насправді фантастичний, адже Даніель Фернандес Паскуаль і Алон Швабе провели низку досліджень Трипілля, потім, як за часів СРСР відбувались зміни з українським ґрунтом та навіть зачепили тему анексованого Криму і його зневоднення.

Споконвіків різні філософи досліджували роль української землі, яка стала сценою тяжких випробувань, поневірянь, гибелі найкращих її синів. Її змішували з кров'ю вороги, випалювали, підло зраджували свої ж, але не зломили, не знищили. Пройшли століття, а ми знову і знову насолоджуємось неймовірною, унікальною культурною спадщиною.

У своєму інтерв'ю телеканалу «Громадське» двоє друзів розповіли детально про свою роботу: «У 2015 ми розпочали проєкт Climate, який фокусується на тому, як ми харчуємося у зв'язку зі зміною клімату. Відтоді ми спостерігаємо за порами року і тим, як вплив людини трансформує навколишнє середовище. Існують вегани, вегетаріанці, сироди. Наша ідея «Climate» – по суті, кліматоїди» [2].

Неможливо не згадати російську художницю Таус Махачеву і її перформанс про булінг, жорстокість і агресію в повсякденному спілкуванні із світом. Відчувалася психологічна напруга, коли легкоатлети підтягувалися на матах та іншому спортивному спорядженні, лунали фрази, часто повторювальні нашими батьками, друзями, колегами: «Мама краще знає», «Не сутулься», «Кому ти така неряха будеш нужна», «Тебе нужно заниматься спортом», «Ты все сможешь», «Мы хотим как лучше», «Ты себя в зеркало видел?» та ін. [8].

Філософська глибина ідеї цього перформансу зайвий раз доводить, що варто замислитись, скільки негативу ми випускаємо назовні, на своїх близьких, а можна ж все інакше сказати чи зробити. Кожен спортивний трюк – це своєрідний крок-виклик назустріч поставленим цілям, але слова, які ріжуть слух, через що складно зосередитись, відображають постійний конфлікт між тобою і суспільством. Проте варто пам'ятати, що стіни непорозуміння, зневіри в собі, власні комплекси – лише плід нашої уяви і це необхідно знищувати за допомогою постійного саморозвитку і самопізнання.

Більшості художників нелегко заявити про себе та власні роботи. Важливість таких конкурсів, воркшопів, форумів, артвиставок, бісенале, трісенале – неоціненна. Що стосується підтримки мистецької сфери з боку нашої держави, то про це влучно висловився львівський художник В. Кауфман: «На жаль, в Україні ще не з'явилося покоління людей, які б стали справжніми поціновувачами мистецтва. Нині є покупці, для яких оцінювання культури будується на тому, наскільки вигідно вкладені кошти.

Коли виховують нову генерацію, яка зрозуміє, що культура – це справа збиткова, але первинно необхідна для формування нації, держави, особистості, процес самоусунення буде припинено. Не можна опускати рук – варто продовжувати показувати, вчити, виховувати і робити все можливе. Це як англійський газон – його 300 років стригли, тому він і має таку енергетику. Необхідні час та віра: вирощувати і стригти, вирощувати і стригти» [5].

Сучасне мистецтво створює різні форми, методи та інструменти для трансляції думок, досвіду, замість просто бути естетичним предметом. Дуже важливо, щоб наша культура не зупинялась на своєму шляху розвитку, надавала шанс молодому поколінню художників ламати стереотипи, проявляти себе, пропонувати унікальні ідеї, ділитися ними з публікою, виховуючи її мовою мистецтва.

Українські митці не поступаються західним колегам та становлять їм вагомую конкуренцію на ринку креативних індустрій. Проте у власній країні вони часто знаходяться поза

увагою суспільства, медіа, влади. Так не має бути, якщо ми хочемо залишити помітний слід в артсторії. Мистецтво пропонує простий і зрозумілий діалог, якщо ти готовий до нього, тоді артмісія вважатиметься вдалою.

Досить багато різних проблем і перешкод для митців існує, але, якщо взяти за основу слова Л. Дульфана, як переступити через низку підводних каменів, то позитивний результат стане очевидним: «Мистецтву України потрібно нарешті прокинутися і подумати, чого воно хоче насправді. Якщо ціль – стати частиною світової культури, то треба припинити насичувати ринок, ганяючись за колекціонерами, а створювати виключно якісні твори. Художник має ставитися до мистецтва як плавець, який кожного дня підходить до прірви і летить ластівкою. Він не має боятися, адже він і є ластівка» [6].

Список використаної літератури

1. Герасимова А. Влада Ралко та Володимир Будніков: непримарна свобода. *Art Ukraine*. URL: <http://artukraine.com.ua/a/vlada-ralko-ta-volodimir-budnikov--neprimarna-svoboda/#.XHTUclkbIV> (дата звернення: 25.10.2018).
2. Гуменюк Н. Кліматоїдство – як їсти в умовах змін клімату і зберегти український чорнозем для наступних поколінь. *Громадське.юа*. URL: <https://hromadske.ua/posts/klimatoyidstvo-yak-yisti-v-umovah-zmin-klimatu-i-zberegti-ukrayinskij-chornozem-dlya-nastupnih-pokolin> (дата звернення: 11.02.2019).
3. Жешко Ю. «Фонд Віктора Пінчука» започаткував міжнародну премію для молодих художників. *Подробности.юа*. URL: <https://podrobnosti.ua/2282320-fond-vktora-pnchuka-zarochatkuvav-mzhnarodnu-premju-dlja-molodih-hudozhnikov.html> (07.02.2019).
4. Константинова К. Бйорн Гельдхоф: «Молоді художники шукають ідентичність». *Дзеркало тижня*. URL: https://dt.ua/interview/byorn-geldhof-molodi-hudozhniki-shukayut-identichnist-302156_.html (дата звернення: 08.02.2019).
5. Рублевська Р. ART NOW: Влодко Кауфман. Про кураторство, мистецтво перформансу та метод багатовекторності. *Art Ukraine*. URL: <http://artukraine.com.ua/a/art-now--vlodko-kaufman-pro-kuratorstvo-mistectvo-performansu-ta-metod-bagatovektornosti/#.XHTnMIkzbIV> (дата звернення: 27.09.2018).
6. Рублевська Р. ART NOW: Люсьєн Дульфан. Про еміграцію, свободу та художню позицію. *Art Ukraine*. URL: <http://artukraine.com.ua/a/art-now--lyusyen-dulfan-pro-emigraciyu-svobodu-ta-khudozhnyu-poziciyu-#.XHTuZ4kzbIV> (08.08.2018).
7. Слободяник Д. Билет в будущее: какой будет новая выставка в PinchukArtCentre. *Vogue.ua*. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/bilet-budushchee-kakoy-budet-novaya-vystavka-v-pinchukartcentre.html> (дата звернення: 08.02.2019).
8. В Киеве открылась выставка номинантов премии Future Generation Art Prize. Київ, 2019. URL: <https://www.buro247.ua/culture/arts/first-look-future-generation-art-prize.html> (дата звернення: 11.02.2019).
9. Future Generation Art Prize 2019. Київ, 2019. URL: <http://new.pinchukartcentre.org/ua/exhibitions/future-generation-art-prize-2019>.

ART GENERATION 2019 PRIZE: ACTIONASM IN MODERN UKRAINE**Yaroslava Kramarenko**

*T. H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium",
Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines named after
O. M. Lazarevsky,
Department of Law, Philosophy and Political Science
Mury avenue, 13, 14000, Chernihiv, Ukraine*

In the article, author explores and analyzes several works of nominee artists of the international Future Generation Art Prize 2019 competition. It is investigated the way the forms of contemporary art like performance and action attract, influence and involve the audience in the discussion of acute social and cultural problems, help to delve into the true self of a person. Author studied how artists try to relate the traditions with the integrated world, methods they employ to influence the empirical consciousness of the audience. To achieve this goal, they exploit the methods of comparison, reconstruction of historical events and systematization of knowledge along with visual, audio and photographic effects.

After studying the various articles and interviews with national cultural figures, competitions promoters and reviewers, the author resumes that yet it's difficult to say firmly about the proficient development of contemporary Ukrainian art, especially when government poorly supports the artists, when most of the society finds the performance and the action art as something detached and equivocal, as near-art, but mostly as unknown. And still despite the lack of funding, the new wave of actionists bring their ideas to life so brilliantly, using and mixing different materials and arts, that one cannot stay untouched and becomes more than a spectator but the co-creator of the story.

Future Generation Art Prize discovers the new names in art which is a great opportunity for Ukraine to enhance the international art communication, to adopt and share the best practices, to express loudly the civic engagement, to raise a social concern about important or probably inconvenient and painful issues with the help of action art forms.

The current trends in art are more than about the conventional exhibiting: it's all about us, about crises, about the future, about the way we live and how we give it a sense, about sensuality and anxiety, needs and values, knowledge and self-presentation in this world. Significant changes have to come around to ensure the further effective development of the actionism in Ukraine. First of all, these are the structural adjustments of formal and academic educational programs, secondly, it's initiation of informative and instructive courses, platforms, forums, creative competitions, international exchanges, etc. Such conditions introduced, we will bring up the generation able to learn, first of all, to think about the work of the artist, about the ideas he wanted to convey, and only then to appreciate the new forms of modern art space.

Key words: performance, action, international competition, exhibition, art centre, artist, contemporary art, installation, audio effect, painting, sculpture, video installation, "black market" of Ukrainian land, foundation, Climavore project, climate eaters.